

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย (Results of the study) เป็นส่วนที่แสดงผลการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

- 4.1 เบาหวานในคัมภีร์การแพทย์แผนไทย
- 4.2 แนวความคิดเบาหวานในทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทย
- 4.3 องค์ความรู้ของเบาหวานทางการแพทย์แผนไทย

4.1 เบาหวาน ในคัมภีร์การแพทย์แผนไทย

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า เบาหวาน มีการบันทึกอยู่ในศาสตร์ของการแพทย์แผนไทยด้วย ซึ่งพบคำว่า เบาหวาน หรือในส่วนของอธิบายถึงโรคเบาหวาน ซึ่งมีบันทึกไว้ในคัมภีร์หรือตำราแพทย์แผนไทย ได้ข้อค้นพบ ดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยยังสืบค้นไปยังคัมภีร์ต่างๆ ที่ได้กล่าวไว้ อยู่ในคัมภีร์การแพทย์แผนไทยได้แก่ คัมภีร์ธาตุวิภวรณ์ และคัมภีร์ฉันทศาสตร์ ได้พบว่ากล่าวถึงคัมภีร์หนึ่งในทางพระพุทธศาสนา คือ “คัมภีร์คิริमानนท์”

นอกจากนั้นแล้ว ในคัมภีร์การแพทย์แผนไทยส่วนใหญ่จะเขียนอาการ อาการแสดง ซึ่งจะไม่ได้กล่าวถึงอาการของเบาหวานโดยตรง แต่แฝงอยู่ในคัมภีร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามหลักการแพทย์แผนไทย ดังปรากฏในคัมภีร์ดังต่อไปนี้

1. คัมภีร์สมุฏฐานวินิจฉัย

มหาพิภุตสมุฏฐาน 4 คือ

พิภุตธาตุสมุฏฐาน ว่าด้วยเรื่องของกายภาพของสรรพสิ่งของร่างกาย คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศธาตุ ซึ่งรวมกันแล้วทำหน้าที่เป็นเนื้อเยื่อ อวัยวะในร่างกาย เป็นทั้งของเหลวของนุ่มนวล และของแข็ง

จากเนื้อหาในคัมภีร์ที่ว่า “สมุฏฐานธาตุทั้ง 4 มีเตโชธาตุเป็นต้น มีปถวีธาตุเป็นที่สุด”

ธาตุไฟ (ระบบปิตตะ/เตโชธาตุ) ระบบปิตตะ คือระบบของความร้อนในร่างกายต่างๆ ประกอบด้วย พัทธะปิตตะ อพัทธะปิตตะ

ธาตุลม (ระบบวาตะ/วาโยธาตุ) ระบบวาตะ คือระบบของการเคลื่อนไหวในร่างกายต่างๆ

ธาตุน้ำ (ระบบเสมหะ/อาโปธาตุ) ระบบเสมหะ คือระบบของน้ำในร่างกายต่างๆ

ธาตุดิน (ปถวีธาตุ) คือเป็นตัวที่ตั้งของ น้ำ ลม และไฟ สะท้อนออกที่ดิน ร่างกายมนุษย์ 3 ระบบข้างต้นจะกระทำและส่งผลกระทบมาที่ธาตุดิน ซึ่งก็จะแสดงออกมาให้เราเห็นถึงสภาพ

การเจ็บป่วยต่างๆ ถ้าไฟมากดินก็จะร้อน ถ้าน้ำมากดินก็จะเหลว ถ้าลมมากดินก็จะแห้งแตก อากาศธาตุน้อยดินก็จะเกาะกุ่มกันแน่น ถ้าอากาศธาตุมากดินก็จะเกาะกันหลวมการไหลเวียนของน้ำก็จะดีขึ้น ทางเดินของลมก็จะดีขึ้น

โดยสามารถแสดงตารางความสัมพันธ์กับอาการเบาหวานได้ดังนี้

พิกัดฤดูสมุฏฐานที่เกี่ยวข้อง

เป็นที่ตั้งที่แรกเกิดของโรค เนื่องจากว่าในแต่ละฤดูกาลก็จะมีสภาพวะแวดล้อมที่ค่อยๆ ต่างไปทั้งอุณหภูมิความชื้นและความกดดันของอากาศในแต่ละฤดู จึงทำให้การประกอบขึ้นของธาตุนั้นมันแปรปรวนไปได้ คือกระทบกับสมดุลของธาตุที่ตั้งอยู่

แบ่งเป็นฤดู 3 และฤดู 4 ในความหมายความสัมพันธ์ของฤดูกาล กับสมุฏฐานและพิกัดสมุฏฐาน คือ ฤดู 3 จะเกี่ยวข้องกับ สมุฏฐาน 3 คือ ปิตตะ วาตะ และเสมหะ ส่วนฤดู 4 ก็จะเกี่ยวข้องกับธาตุทั้ง 4 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ

พิกัดอายุสมุฏฐานที่เกี่ยวข้อง

คือ สรรพสิ่งที่มีชีวิต ร่างกายมนุษย์ที่มีชีวิต อายุก็คือ เวลาที่มันล่องลอยไป สรรพสิ่งก็มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นธรรมดา อายุสมุฏฐานเป็นตัวกำหนดให้ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา จึงเป็นที่ตั้งที่แรกเกิดของโรคอย่างหนึ่ง

ในแต่ละช่วงวัยก็จะมาธาตุที่เป็นพิกัดที่จะส่งผลให้เกิดอาการต่างที่ง่ายกว่าธาตุอื่น คือในวัยเด็กก็จะเจ็บป่วยด้วยธาตุน้ำหรือสมุฏฐานเสมหะ ในวัยกลางคนที่เจ็บป่วยด้วยธาตุไฟหรือสมุฏฐานปิตตะ และในวัยผู้สูงอายุก็จะเจ็บป่วยด้วยธาตุลมหรือสมุฏฐานวาตะ

พิกัดกาลสมุฏฐานที่เกี่ยวข้อง

กาลเวลาในแต่ละวัน กาลเวลาเป็นตัวกำหนดให้สรรพสิ่งเปลี่ยนแปลง กาลสมุฏฐานจะเป็นตัวที่บอกใกล้เคียงที่สุดถึงเรื่องของสมุฏฐานของโรคหรือกลุ่มอาการนั้นๆ ซึ่งจะกำเริบหรือเกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ ในช่วงเวลาที่ต่างกัน การแพทย์แผนไทยจะแบ่งกาลออกมาเป็น กาล 3 กาล 4

กาล 3 คือ ช่วงกลางวัน 3 กลางคืน 3 เริ่มจาก ย่ำรุ่งหรือ 6 โมงเช้า ถึง 10 โมงคือช่วงเวลาของเสมหะ จาก 10 โมง ถึง บ่าย 2 โมงคือช่วงเวลาของปิตตะ และจาก บ่าย 2 โมง ถึง 6 โมงเย็นหรือย่ำค่ำคือช่วงเวลาของวาตะ กาล 3 จะสะท้อนไปถึงเรื่องของพิกัดสมุฏฐาน 3

พิกัดสมุฏฐาน คือที่ตั้งที่แรกเกิดของโรค ปัจจัยทั้ง 4 ก็จะกระทบกลไกการเกิดโรคในร่างกาย

วาตะ ไม่ใช่สมุฏฐานตรงของโรค ก็ต้องเป็นวาตะที่เกิดจากปิตตะกำเริบหรือหย่อนไป หรือวาตะที่เกิดขึ้นจากเสมหะกำเริบหรือหย่อนไป ทำให้ปิตตะแปรปรวน

ในคัมภีร์ จะกล่าวถึงพิภักตสมุฏฐาน 2 พิภักตเท่านั้น คือ ปิตตะสมุฏฐาน กับเสมหะสมุฏฐาน การหาสมุฏฐานที่ตั้งที่แรกเกิดของโรค ส่วนใหญ่จะอยู่ที่ปิตตะกับเสมหะ ไม่มีที่เกิดจากพิภักตวาตะ ซึ่งเพราะวาตะเป็นผลพวงของเสมหะและปิตตะที่ไหลเวียนไปไม่ดี วาตะก็จะถูกกระทบไป

2. คัมภีร์ธาตุวิภังค์

คำว่า วิภังค์คือการแจกการจำแนก ธาตุวิภังค์คือการว่าด้วยการจำแนกแจกแจงธาตุออกเป็นรายย่อยออกมา เป็น ธาตุดิน 20 ธาตุน้ำ 12 ธาตุลม 6 ธาตุไฟ 4 ดังเช่นที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎก พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุपरินิพพานสูตร เรื่องธาตุวิภังคสูตร

ว่าด้วยการจำแนกธาตุมหาภูตรูป 4 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และธาตุไฟ ประกอบกันขึ้นเป็นสรรพสิ่งที่ตั้งอยู่ในอากาศธาตุ หากขาดเสียไปจากอากาศธาตุแล้วย่อมไม่มีสิ่งใดที่จะเกิดขึ้นมา ตั้งอยู่ และดับไปได้ รวมเรียกว่าปัญจมหาภูตะ

ธาตุทั้ง 4 คือ ดิน หรือปฐวี หมายถึง สิ่งที่ถมทับเป็นแผ่นดิน คือมีรูปร่างจับต้องได้ มีน้ำหนักถมทับเป็นแผ่นดิน เป็นที่ตั้งที่เกาะกุมของธาตุน้ำ ลมและไฟ คุณสมบัติแห้งแข็ง หนัก

น้ำ หรืออาโป หมายถึง สิ่งที่เหลว หลอมละลาย ไหลไปมีคุณสมบัติ ยืดเหนียว หลอมละลายไหลไป เย็น หนักรองจากธาตุดิน เป็นตัวยึดกุมธาตุทั้งหลายให้หลอมรวมกัน

ลม หรือวาโย หมายถึง สิ่งที่ทำให้เคลื่อนไหวพัดไป ลมมีด้วยไฟคืออาศัยไฟเพิ่มแรงให้เกิดความเคลื่อนไหว คุณสมบัติพัดให้เกิดความเคลื่อนไหว เบา พุ่งกระจาย ทำให้ดินและน้ำจลนระไป

ไฟ หรือเตโช หมายถึงสิ่งที่ร้อน ความร้อนมีหน้าที่หล่อเลี้ยงธาตุดินและน้ำไม่ให้บูดเน่าเสียไป ทำให้ลมมีกำลัง คุณสมบัติทำให้เปิด ขาตะ และภินนะ คือการเกิดขึ้น และดับไปของสรรพสิ่ง

อากาศ หมายถึง ตัวรู้เป็นคูหาเป็นที่ตั้งของจิตรองรับการทำงานภายใต้จิตอันเป็นสภาวะธรรมสูงสุด วิญญาณแยกได้เป็น 1. อายตนะวิญญาณอันเกิดความอายตนะอินทรีย์และมโนวิญญาณเป็นวิถีวิญญาณ วิถีจิต 2. ภวังควิญญาณเป็นคูหาที่ตั้งทั้งภวังควิญญาณ ภวังคจิตอันเป็นจิตเดิม จิตแท้เป็นส่วนหนึ่งของสภาวะธรรมสูงสุดคือจิตหนึ่งหรือสุญญตาธรรม อันผู้ที่ปฏิบัติทางจิตเมื่อเข้าถึงได้เรียกว่า นิพพาน

เป็นต้นกำเนิดของยา 4 รส ซึ่งเกี่ยวข้องกับคัมภีร์ธาตุบรรจบเป็นการแสดงให้เห็นว่าการทำงานของธาตุต่างๆ ทำงานร่วมกันอย่างไร ทำให้ธาตุดินแปรไปอย่างไร ก็เลยกำเนิดยา 4 รสขึ้นมา ยา 4 รสจะใช้แก้เกี่ยวกับโรคทางเดินอาหารทั้งหมด โรคเกี่ยวกับอวัยวะธาตุ ก็จะใช้ยา 4 รสเป็นหลัก

3. คัมภีร์โรคนิทาน

ความหมายคือ เรื่องราวของการเกิดโรค อธิบายถึงกลไก รายละเอียดการเกิดโรค ว่าด้วยธาตุขาดไป จากการที่ธาตุกำเริบ หย่อน พิการ

4. คัมภีร์ธาตุวิวรรณ์

วิวรรณ์ : เปิดเผย เผยแผ่ ไขความ

อธิบายถึงกลไกการเกิดโรค และกล่าวถึง ยา 8 รส หมายถึงรสยาที่จะซึมซ่านเข้าไปในเนื้อเยื่อ 8 ชนิด ซึ่งทางการแพทย์แผนไทยได้แบ่งเนื้อเยื่อในร่างกาย 8 อย่าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการไหลเวียนทั้งพลังประสาท เลือดและน้ำเหลือง

ว่าด้วยการเปิดเผยความจริงของธาตุต่างๆ ในกายมนุษย์ สัมพันธ์กับฤดู เดือน เป็นเหตุให้ธาตุวิปลาสไป เปิดธาตุตรีโทษ สมุฏฐาน 3 อันเป็นมูลโรค 3 ประการและอาหาร 5 รวมเรียกว่าอาหาร 8 ตามคัมภีร์คิริมานนทสูตร ได้แก่

สมุฏฐาน 3 คือ ปิตตะ วาตะ เสมหะ

อาหาร 5 คือ พาหิระโรค โรคอันเกิดจากปัจจัยภายนอกเกิด

สันนิปาตिका โรคอันบังเกิดจากเสลดลมกำเริบเกิดเป็นสันนิบาต

อุตุปรินามชา, วิสมะหาระ โรคอันบังเกิดจากฤดูสามแปรปรวน

โอปุกมิกาพาธ โรคอันเกิดจากการกระทบกระแทกทุบถองโดยตี

กรรมริปากาพาธ โรคอันบังเกิดแต่กรรม กรรมพันธุ์ กรรมกระทำผล

เมื่อรวมกันกับโรคอันเกิดการแปรไปของสมุฏฐาน 3 เป็นอาหาร 8 นอกจากนั้น คัมภีร์ธาตุวิวรรณ์ยังได้กล่าวถึงรสยา 8 รส

5. คัมภีร์ธาตุบรรจบ

เป็นการแสดงว่าธาตุต่างๆทำงานร่วมกันอย่างไร

ดังที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ “ด้วยโกฐาสยาวัตตา มิใช่ชำระประระเมหะแลเมื่อกมันในลำไส้ให้ตก เบนกรันติดคราบใล้อยู่ระคนด้วยอุจจาระ” คือการที่มีเสมหะคั่งค้างอยู่ในร่างกายที่เกิดจากประระเมหะนั้นส่งผลให้ธาตุลมไม่สามารถพัดพาตัวประระเมหะเดินทางต่อไปได้จึงมากองติดกันเป็นตะกรันอยู่ในหลอดเลือด

ว่าด้วยการประกอบกันขึ้นของธาตุทั้ง 4 ก่อให้เกิดรูปกายแห่งมนุษย์ สมมุติว่าธาตุดินประกอบด้วย 20 กองหรือเนื้อเยื่ออวัยวะ 20 ชนิด เริ่มแต่ เกศา โลมา เป็นต้น และมัตถกัมัตลุงคังคือสมองเป็นที่สุด ถูกควบคุมพิภัดธาตุสมุฏฐาน 3 คือ หทัยัง อุทริยัง กรีสัง

ธาตุน้ำ ประกอบด้วย 12 กอง เป็นของเหลวมีลักษณะเหลวไหล 12 ชนิด ถูกควบคุมด้วยพิภัดธาตุสมุฏฐาน 3 คือ ศอเสมหะ อุระเสมหะ คุถเสมหะ

ธาตุลม 6 กอง หรือพลังงานและแก๊ส ที่ทำให้เกิดความเคลื่อนไหว 6 ชนิด ถูกควบคุมด้วยพิภัดสมุฏฐาน 3 ของธาตุคือ หทัยวาตะ สัตถะกะวาตะ สุนาวาตะ

ธาตุไฟ 4 กอง คือความร้อนที่ทำให้มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ของสรรพสิ่ง เป็นสิ่งกำเนิดแห่งชีวิต ถูกควบคุมด้วยพิภัดธาตุสมุฏฐาน 3 ของธาตุไฟคือ พัทธะปิตตะ อพัธะปิตตะ กำเดา

6. คัมภีร์วรโยคสาร

กล่าวถึงยา 6 รส เพื่อโยงหาสมุฏฐานของร่างกาย คือธาตุสมุฏฐานจากยา ในยา 6 รสเกี่ยวข้องกับธาตุ 6 ใน 6 รสก็ประกอบด้วยธาตุทั้ง 4 และที่ตั้งอยู่ในอากาศธาตุในสัดส่วนที่ต่าง ๆ กัน โดยจะเน้นที่ธาตุหลักและธาตุรอง 2 ธาตุก็คือ

รสขม เกิดจากอากาศธาตุ กับวาโยธาตุ

รสเผ็ด เกิดจากวาโยธาตุ กับเตโชธาตุ

รสหวาน เกิดจากอาโปธาตุ กับปถวีธาตุ

รสเค็ม เกิดจากอาโปธาตุ กับเตโชธาตุ คือจะเห็นได้ว่าจะช่วยเรื่องการถนอมอาหาร หล่อเลี้ยงธาตุดิน ธาตุน้ำ ไม่ให้เสียไป ตัววาโยทำให้หลอมละลาย ภูมิปัญญาตะวันออก จะใช้สมุนไพรรสเค็มไปสลายก้อนที่อุดกั้นอยู่ในร่างกาย เช่นการรักษาโรคมะเร็งยาหมอนั้นจะออกรสกร่อย เค็ม (ในคัมภีร์เกษียก็จะพบเปลือกหอยต่างๆ ก็คือรสกร่อยรสเค็ม)

รสเปรี้ยว เกิดจากเตโชธาตุ กับปถวีธาตุ

รสฝาด เกิดจากปถวีธาตุ กับอากาศธาตุ

ในคัมภีร์หลักทั้ง 6 คัมภีร์ จะกล่าวถึงการเกิดโรคธาตุและสมุฏฐานที่แปรไป ยังไม่ได้พูดถึงโรคที่เกิดจากปัจจัยภายนอก คือ กิมีชาติ ตักศิลา โอปกนิกาพาด โรคที่เกิดจากอุบัติเหตุทุบถองบอยตีต่างๆ

เบาหวาน เกิดจากการเสียสมดุลของร่างกายที่ถูกกระทบด้วยปัจจัยมหัพภาค 4 ทำให้ธาตุและสมุฏฐานแปรไป ไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอก จึงต้องเกี่ยวข้องกับคัมภีร์พื้นฐานหลักทั้ง 6 คัมภีร์

7. คัมภีร์สรรพคุณยาแลมหัพภาค

รสยา คุณสมบัติของยา และสรรพคุณยา ทางเดินยาในร่างกาย

คุณสมบัติของยา หมายถึงการทำหน้าที่ของยา ในการควบคุมยา ควบคุมเรื่องของสมดุลปิดตะ วาตะ เสมหะ ก็คือร้อน เย็น สุขุม คุณสมบัติของยาก็คือ ร้อน เย็น สุขุม แก้วใน 3 ระบบดังกล่าว

4.2 แนวความคิดเบาหวานในทรรศนของผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทย

ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์แผนไทย จำนวน 5 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงแนวความคิดทรรศนของแพทย์แผนไทยที่มีต่อโรคเบาหวาน จากประสบการณ์ในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีและยากับผู้ป่วยเฉพาะราย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 อาจารย์สัจชัย เมฆฤทธิไกร ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์แผนไทย แนวความคิดเบาหวานทางการแพทย์แผนไทย

ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย เป็นการแพทย์วิถีพุทธ มีปรัชญาของการแพทย์ มีแก่นอยู่ 3 ประการ คือ 1.การบูรณาการ, 2.องค์รวม และ 3.วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ

วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ คลอบวิทยาศาสตร์ประยุกต์ทั้งปวง(วิทยาศาสตร์การแพทย์แผนปัจจุบันก็เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์สาขาหนึ่ง)

ดิน น้ำ ลม ไฟ สามารถอธิบายกลไกการเกิดโรคได้ โดยเป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ การไหลเวียนเปลี่ยนถ่ายของธาตุ 4 ที่เป็นปัจจัยก่อโรค 90% ของโรคที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกิดการความเสื่อมของธาตุ 4

พื้นฐานทฤษฎีในคัมภีร์ที่เป็นพื้นฐาน สามารถเรียงร้อยให้ได้เกิดการอธิบายระบบกลไกของโรคต่างๆ ได้ ธาตุ 4 ภายวิภาคศาสตร์

ดิน น้ำ ลม ไฟ คือการแพทย์วิถีพุทธ สรรพสิ่งมี 2 ลักษณะ คือ รูป กับ นาม คำว่า รูป ภายวิภาคศาสตร์ก็คือลักษณะของธาตุทั้ง 4 กับอากาศธาตุซึ่งเป็นที่ตั้งของธาตุทั้ง 4 พอมาเป็นสิ่งที่มีชีวิตก็คือมีวิญญาณ(หรือจิต)ธาตุเข้ามา(มีภูตเกิดขึ้น) ทุกสรรพสิ่งในโลกนี้ไม่มีอะไรตั้งอยู่เลยนอกจากจิตเท่านั้น เป็นจิตหนึ่งของจักรวาล ในความหมายของ นาม คือ ระบบ เจือปนไข กติกา ที่ทำให้ธาตุเหล่านั้นเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ พระพุทธศาสนาธาตุดิน ในคือสิ่งที่ถมทับแผ่นดินไม่ได้หายถึงสิ่งที่เป็นก้อนๆอย่างเดียว ในความหมายของน้ำก็จะมีธาตุดินอยู่ในความหมายของลมก็มีธาตุดินอยู่(ลมกับอากาศจึงไม่เหมือนกัน) ในทางวิทยาศาสตร์จะเห็นได้ว่าอะตอมของธาตุต่างๆ ประกอบด้วย โปรตอน นิวตรอน อิเล็กตรอน และพลังงาน ก็แสดงว่าจำนวนของโปรตอน นิวตรอน อิเล็กตรอน ก็จะแสดงคุณสมบัติเป็นธาตุต่างๆ

ความหมายของการแพทย์วิถีพุทธ ในอะตอมของธาตุต่างๆ จะประกอบด้วย

โปรตอน ซึ่งมีคุณสมบัติของธาตุดิน คือตัวที่ทำให้เกิดมวลหลักของอะตอม

นิวตรอน คือธาตุน้ำ เพราะคุณสมบัติของนิวตรอนเป็นตัวที่เชื่อมโยงโปรตอนให้เกาะกุมกันอยู่ในนิวเคลียส โปรตอนกับนิวตรอนจึงต้องสมดุลกัน ความเป็นธาตุจึงเกาะกุมกันอยู่ได้

อิเล็กตรอน คือธาตุไฟ เมื่อเรายิงอิเล็กตรอนเข้าไปในนิวเคลียสของธาตุต่าง มันทำให้เกิดการผันแปรขึ้นมาธาตุนั้นเปลี่ยน(สมัยโบราณนักเคมีโบราณที่ทำการเลยแร่แปรธาตุ) คือการใส่พลังงาน ทำให้โปรตอนกับนิวตรอนเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปรออกไป แต่ไม่สามารถควบคุมได้ นักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันก็ยังไม่สามารถควบคุมได้ การแพทย์วิถีพุทธสามารถมีการควบคุมในส่วนนั้นได้ คือ จิต ในการควบคุมพลังจิตสามารถทำได้ (แต่ในทางวิทยาศาสตร์ยังพิสูจน์ไม่ได้จึงอธิบายว่าสิ่งนั้นไม่ได้มีอยู่จริง)

พลังงานการเคลื่อนไหวนิวเคลียร์ในวงต่างๆ คือธาตุลม คือตัวที่เกิดจากการเคลื่อนไหวลมจะดีด้วยไฟ จะเห็นว่าความสัมพันธ์ของธาตุ 4 สัมพันธ์กันทั้งสิ้น ไม่มีสิ่งใดหรือธาตุใดๆ ที่อยู่เดี่ยวๆ ไม่ได้ การเคลื่อนไหวของสรรพสิ่ง อยู่ภายใต้กฎของอนิจจัง อนิจตาคือความเคลื่อนไหวที่ไม่หยุดนิ่ง สรรพสิ่งไม่มีอะไรหยุดนิ่งในความหมายของพุทธแม้กระทั่งจิตที่เคลื่อนไหวเร็วมาก ด้วยความที่จิตเคลื่อนไหวเร็ว จิตจึงสามารถควบคุมของธาตุอื่นได้ ในวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันสามารถเข้าถึงคือพลังงาน, อนุภาค, คลื่น เป็นสิ่งที่วิทยาศาสตร์เข้าถึงแล้ว แต่ก็ยังตอบไม่ได้ว่าอะไรที่เป็นปัจจัยที่ทำให้ตรงพลสามารถต่อระหว่างอนุภาคกับพลังงานว่าทำไมอนุภาคตรงนี้พอมานมาแล้วกลายเป็นพลังงาน และเป็นคลื่นไปมันไม่มีมวลแล้ว กลายเป็นสิ่งที่ปัจจุบันตอบไม่ได้แล้วโยนไปที่ควอนตัมของฟิสิกส์เป็นการรับรู้ของรูปธรรมคือธาตุดินที่มีการเปลี่ยนแปลงได้

ในธรรมชาติ รูปลักษณะก็ไม่ได้ทำหน้าที่ตามนั้น เช่น ปิดตัง(น้ำดี) มีลักษณะเป็นธาตุน้ำ แต่ทำงานเป็นธาตุไฟ หรือในธรรมชาติคือน้ำมันเชื้อเพลิง ก็มีลักษณะเป็นน้ำ แต่ได้พลังงานความร้อนทำหน้าที่เป็นไฟ

ระบบ กลไกของร่างกายก็คือ ปิดตะ(ระบบไฟ) วาตะ(ระบบลม) เสมหะ(ระบบน้ำ) ที่ครอบกลไกการเกิดโรคทั้งหมด เช่นเดียวกันกับ อาคาร/ตึก ที่ต้องมีไฟสำหรับหุงต้ม ให้แสงสว่าง เป็นพลังงานให้เครื่องจักรกลทำงาน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องมีลมในการไหลเวียนเปลี่ยนถ่าย ระบายความร้อน ไม่ทำให้เครื่องจักรร้อนเกินทำงานต่อไปได้ และต้องมีน้ำที่คอยหล่อลื่นให้เคลื่อนไหว ร่างกายมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน เมื่อเราเห็นการเคลื่อนไหวของธาตุ 4 เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาแบบพุทธ เมื่อไหร่เราก็จะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้

รสยา จำแนกเป็น ความรู้สึก กับประสาทสัมผัส

พิกัดธาตุสมุฏฐาน ควบคุมธาตุทั้ง 4 พิกัดธาตุสมุฏฐาน จึงใช้คำว่า สมุฏฐาน คือ ที่ตั้งที่แรกเกิด ที่ทำให้มันเกิดแต่ไม่ใช่ตัวมัน คือตัวที่ทำให้เกิดธาตุดิน น้ำ ลม และไฟ แล้วทำให้ธาตุทั้ง 4 แปรไปในร่างกายของเรา เพราะฉะนั้นเวลาเราต้องการที่จะรักษาคนไข้ เราก็จะได้พิกัดธาตุสมุฏฐาน เช่น ปิดตะ แล้วต้องถามต่อไปอีกว่าจะเปิดตะตัวไหน(พัทธะ อพัทธะ กำเดา) เราจะแก้ที่ตัวไหนที่สมุฏฐานไหนของปิดตะ ก็ต้องทราบที่พัทธะ อพัทธะ กำเดา คืออะไร

ชาตะและภินนะ(การเกิดและดับ) คือ ปิดตะ ธาตุไฟ

จระณะ คือธาตุลม

ทั้งสองสิ่งจะควบคุมกระบวนการทำงานของชีวิต

พิกัดธาตุสมุฏฐาน

ปิดตะ แบ่งเป็น พัทธะปิดตะ อพัทธะปิดตะ กำเดา

พัทธะปิดตะ คือ ดีในฝัก น้ำดีในฝัก ความหมายของคำว่าฝัก คือมีที่ทางที่อยู่ ที่กักที่ชัดเจน ในทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ก็จะพูดถึงสารน้ำ เอนไซม์ ฮอร์โมนที่เป็นต่อมมีท่อ สร้างแล้วมีที่เก็บแล้วฉีกไปเฉพาะจุด เช่น ต่อมน้ำลาย ต่อมเอนไซม์ในผนังกระเพาะ ผนังลำไส้ ตับ ตับอ่อน

อพัทธะปิดตะ คือ ดินนอกฝัก นอกฝัก คือ มันไม่มีที่อยู่กักที่ชัดเจน ในทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ก็จะพูดถึงสารน้ำ เอนไซม์ ฮอร์โมนที่เป็นต่อมไร้ท่อ ที่สร้างสารน้ำ เอนไซม์ ฮอร์โมน ออกมาในกระแสเลือดเลยไม่มีที่เก็บ

กำเดา คือ เปลวแห่งความร้อน

ระบบย่อยอาหาร คมไฟ 4 กอง

ปริณามัคคี ไฟธาตุย่อยอาหาร

ชีรณคิ ไฟที่ทำให้แก่คร่ำคร่า ความคมอายุของเซลล์ คือ ฮอริโมน เอนไซม์ เซลล์แต่ละเซลล์มีฮอริโมน/เอนไซม์ที่ต่างกัน ฮอริเป็นตัวกำกับให้สรรพสิ่งเป็นอย่างนั้นอย่างนี้

สันตปปีคคิ ไฟอุ่นกาย คือไฟที่เกิดจากการสันดาป

กายนกร ในการอธิบายกลไกร่างกาย

เบาหวาน คำว่า ภาวะเมหะ กับ มธูเมโห มีความสัมพันธ์กัน ภาวะเมหะ คือเสมหะที่จับตัว ตกตะกอน ถ้าอยู่ในระบบของทางเดินปัสสาวะก็คือนิ่ว แต่ถ้าอยู่ในระบบทางเดินเลือดก็คือนิ่วไขมันที่ไปอยู่ในถุงน้ำดีได้ที่ตกตะกอนในผนังหลอดเลือดได้มันคือคอเลสเตอรอล ก็คือเสมหะหรือไขมันเหลวไขมันชั้นต่างอยู่ในกลุ่มของอาโป ซึ่งเสมหะเป็นตัวควบคุม เสมหะก็คือเมือที่อยู่ในหลอดเลือด เกิดการตกตะกอยเป็นเมือกมัน เป็นเมหะ คล้ายกับสารที่เป็เมือกมันหรือมูกมัน ที่อยู่ในระบบของร่างกายไม่ใช่เสมหะธรรมดา คือไม่ใช่สิ่งที่ร่างกายสร้างขึ้นมา แต่มันเป็นของเสียเป็นสิ่งที่แปลกปลอม ภาวะ คือ เช่น ปรโลกคือไม่ใช่โลกนี้มาจากโลกอื่น คือเป็นสิ่งที่เข้ามาทำลายเรา

LDL โดยตัวมัน คือสิ่งที่ร่างกายสังเคราะห์ขึ้นมา แต่ไม่มีใครแยกว่า LDL ที่ตกตะกอนอยู่นี้มันมีโมเลกุลโครงสร้างเหมือนกันกับ LDL ที่คนเราสร้างขึ้นมาจากตัวเองหรือเปล่า มันเป็น LDL ของสัตว์ที่เรารับประทานเขาไปหรือเปล่า ผนังเซลล์ 60 ล้านๆเซลล์ต้องใช้ LDL ในการซ่อมแซมทั้งสิ้น ถ้าเราไปควบคุม LDL ก็จะส่งผลให้ร่างกายเราอ่อนแอ เสียสมดุล เกิดโรคต่างๆ ตามมา

HDL ก็เช่นเดียวกัน ในร่างกายของเรา กฎของพุทธคือ ทุกสิ่งเป็นของคู่ ร่างกายสร้างอะไรก็ตามต้องสร้างตัวควบคุมเสมอ

ความมหัศจรรย์ของร่างกาย การสื่อสารในร่างกาย เซลล์ประสาท ควบคุมการทำงาน ธาตุลมเปรียบเหมือนโฟร์แมน ส่วนตัวที่จะทำอะไร คือ DNA RNA อยู่ในเซลล์ คอยถอดรหัสคำสั่ง มีการสื่อสารระหว่างเซลล์ต่อเซลล์ การทำงานของร่างกาย จะต้องมองไปที่ธาตุดิน เมื่อธาตุดินแปรไปเมื่อไหร่ ก็คือการทำงานที่ผิดไป เป็นตัวบอกให้เรารู้หลายเรื่อง

เบาหวาน

เบาหวาน ทางแพทย์แผนไทย เป็นอาการหรือกลุ่มอาการ ที่เกิดจากพิกัดสมุฏฐาน พิกัดธาตุสมุฏฐาน แปรไป เกิดจากปิตตะ/ปิตตัง พัทธะปิตตะ ซึ่ง คือ ตับ ตับอ่อน ที่น้ำดีพิการ โดยมีพิกัดธาตุสมุฏฐาน คือธาตุไฟเข้ามากระทำ ปรีทียหคิ คือ เอนไซม์ โคเอนไซม์

ระบบการทำงานของเมตบอลิซึม คือ ไฟ 4 กอง

ภาวะเมหะ ซึ่งหมายถึง เป็นเมหะที่ไม่เหมือนเดิม เมหะ หมายถึง ปัสสาวะ

เมโห / เมหะ / เมหัง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเสมหะ

การรักษา

แม้ที่พิกัดธาตุสมุฏฐานก็จะไปแก้ที่กองธาตุได้ มีการอธิบายไว้ในคัมภีร์มหาพิกัด ว่ากายของมนุษย์เราตั้งอยู่บนกองสมุฏฐาน สมุฏฐานตั้งอยู่บนกองธาตุ ธาตุตั้งอยู่บนกองโรค โรคตั้งอยู่บนกองอาหาร ถ้าจะแก้ให้แก้ที่กองสมุฏฐาน ก็คือระบบ ระบบแบ่งออกเป็น 2 ระบบ ระบบใหญ่คือพิกัดสมุฏฐาน 3 ระบบย่อยคือพิกัดธาตุสมุฏฐาน 4

รสยา รสยาที่แก้ในกองโรค รสยาที่แก้ในกองธาตุ และรสยาที่แก้ในกองสมุฏฐาน

การเชื่อมโยงไปหาธรรมชาติ คือผ่านทางฤดูกาล ใน ฤดู6 ฤดู4 ฤดู3

อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ มหาพิภักตสมุฏฐาน 4 ที่ว่าด้วยเรื่องของธาตุสมุฏฐาน พิกัดสมุฏฐาน ฤดูสมุฏฐาน อายุสมุฏฐาน กาลสมุฏฐาน(เป็นที่ใช้ช่วยวินิจฉัยโรคผู้ป่วย คืออาการปัจจุบัน)

สมุนไพรมะค่าไก่ ที่แก่นในกองโรค ใช้ คลอบทั้ง 3 เน้นที่คลอบจักรวาลใช้ทั้งต้น ไมยราบมะค่าไก่ ที่เข้ามาคุมในการไหลเวียนคือเป็นตัวระบายคือ แก่นแสมสาร อาการคั่งของเสมหะจะเกิดสิ่งหนึ่งขึ้นมาที่เรียกว่าการอุดตันของทางเดินเลือดลมก็จะเกิดอาการอักเสบแบบไม่มีเชื้อขึ้นมา เกิดอาการอุดตันที่ทำให้เกิดการปวดบวมแดงร้อนขึ้นมาในเนื้อเยื่อบางเนื้อเยื่อของผู้ป่วยเบาหวาน ยาที่แก้การอักเสบจะใช้สมุนไพรมีสระเอียดที่จะแก่นในกองเสมหะ คือรสเย็นจะเป็นรสตามของรสเมาคืออ่อนกว่าเมาก็จะใช้ฝางเสนและยังบำรุงเลือดได้ด้วยเนื่องจากว่าเป็นตัวที่ทำให้การไหลเวียนของเลือดดีขึ้น หัวหมูที่มีรสเผ็ดมันเอียนออกเบาหน้อยๆช่วยในเรื่องของลดอาการอักเสบในระบบของไตและทางเดินปัสสาวะจะเป็นว่ามีภาวะระบายน้ำ เถาวัลย์เปรียงว่าด้วยเรื่องของทางเดินลมลมเดินตามเส้นเอ็นต่างๆ และใส่พิภักตริว่าด้วยพัทธะปิดตะห้อยอน คือเจตมูลเพลิง สมอพิเภก ชิงแห้ง รสยาหมอนี้ก็จะออกในรูปของเมาน้ำหนักยกการตั้งต้งค้ำถึงกำลังโรคกำลังผู้ป่วยประกอบด้วยเสมอ โดยมีทฤษฎีอยู่ในสรรพคุณยาแลมหาพิภักต อยู่ที่ว่าด้วยน้ำหนักยามาตรฐาน ยาต้มใช้ 1 บาท ยาผงใช้ 1 สลึง ในตำรับนี้จะใช้ตัวยาหลักน้ำหนักแต่ละตัวไม่เกิน 3 บาท โดยจะมีตัวยาหลักคือ แสมสาร เพราะว่าต้องรู้หรือเปิดทางเดินของเสมหะสมุฏฐาน คือคอเสมหะก่อน แล้วอุระเสมหะจึงค่อยๆเดิน ก็คือยาระบายถ่ายเสมหะถ่ายกษัยถ่ายเส้น

การตรวจวัดทางการแพทย์แผนปัจจุบันของผู้ป่วยที่ใช้ยาสมุนไพรมะค่าไก่ในกลุ่มเหล่านี้ ผู้ป่วยจะรู้สึกว่าการหนักเนื้อหนักตัวเบาบางลง มีความกระฉับกระเฉงในการเคลื่อนไหวมากขึ้น การเจริญอาหารดีขึ้น ระบบการขับถ่ายดีขึ้น เมื่อตรวจวัดค่าระดับน้ำตาลในเลือดก็จะพบว่ามีค่าปรับลดลงอย่างมีนัยสำคัญของผู้ป่วยกับทุกรายในระยะแรกของการใช้ยา ถ้าประกอบกับแนะนำให้ผู้ป่วยออกกำลังกายอย่างเหมาะสม และควบคุมการบริโภคอาหารให้สัมพันธ์กับธาตุเจ้าเรือนของแต่ละคนแล้ว ก็เชื่อว่าจะเป็นทางออกในการรักษาผู้ป่วยเบาหวานที่มีความยั่งยืนได้

4.2.2 อาจารย์อรุณวรรณ เสงตระกุล ผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์แผนไทย แนวความคิดเบาหวานทางการแพทย์แผนไทย

เบาหวาน คือมธูเมโท ซึ่งแปลว่า น้ำปัสสาวะขี้ หรือทุรวา/ทุวาระสา คือน้ำปัสสาวะไม่ดี ซึ่งเบาหวานจะเป็นโรคหรืออาการที่เกิดจากธาตุพิการทางตับ ทำให้ตับพิการจึงส่งผลให้เกิดอาการทางโรคเบาหวาน

การรักษา จะเน้นการรักษาที่ตับเป็นส่วนสำคัญในการรักษา คือตับเป็นต้นเหตุของการเกิดโรค ในการรักษาก็จะใช้ยาพวก เต่าร้าง เต่าเกียด ไม่ยราบ

4.2.3 อาจารย์คมสัน ทินกร ณ อยุธยา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์แผนไทย แนวความคิดเบาหวานทางการแพทย์แผนไทย

เบา(ปัสสาวะ) หวาน = ปัสสาวะหวานรสหวาน แผนไทยกล่าวว่า ซาบเนื้อ บำรุงเนื้อ ซึ่งไม่ได้หมายเพียงกายเนื้อ แต่ยังหมายรวมถึง พลังงานให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ หมอไทยกล่าวว่า เบาหวานเกิดแต่พัทระปิดตะหอย่น ทำให้เสมหะโลหิตตั้งกำเริบ คือระบบของตับบางส่วนทำหน้าที่ได้น้อยลง เกิดตะก้นแทรกเข้าระบบโลหิต ทำให้เลือดข้นหนืดตั้งน้ำเชื่อม หัวใจจึงทำงานหนัก เหนื่อยเพลียง่าย ปัสสาวะบ่อยด้วยเหตุที่ไตจะขับน้ำตาลออก จึงหิวน้ำบ่อย เบาบ่อย และเบาหวาน ร่างกายผ่ายผอมลง เพราะเนื้อไม่บังเกิด จากเหตุที่ระบบตับหอย่นลง หมอไทยกล่าวอีกว่า น้ำตาลมา น้ำมันตาม ลมเกิดไตพินาศ หมายถึงเมื่อระบบตับหอย่น น้ำตาลมากเมื่อใด ไขมันจะเกิดตาม ความดันโลหิตจะสูงท้ายสุดไตวาย

พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หมอไทยเรียก ชาติสัมพันธ์ตระกูล เดียวนี้เรียก กรรมพันธ์ คือการสืบสายโลหิต หากมีเบาหวาน ที่ปู่ ย่า ตาหรือยาย จะเกิดที่พ่อ หรือแม่ และตกทอดต่อมาที่ลูก นั่นคือเหตุแรกของเบาหวาน กิรสมิตต์สำแดง หวาน,มัน,เค็ม มากๆ นั่นคือเหตุที่สอง ด้วยอายุที่มากขึ้น เกิดกระษัย ความเสื่อมไป นั่นคือเหตุที่สาม ใช้ชีวิตด้วยความกตัญญู หิวไม่กิน กินไม่หิว กินไม่เลือก เหล้ายาปลาบั้ง สูบยา เที้ยวเตร่ ทำงานมาก ทำงานหนัก นั่นคือเหตุที่สี่ และไม่ว่าเหตุเกิดแต่ที่ใดก็ตาม หมอไทยแก้ที่ตับเสมอ เพราะตับเป็นสมุฐานเหตุต้นของเบาหวาน

เพราะเมื่อระบบตับเข้าสู่ภาวะปกติ ตับก็จะกลับมาทำหน้าที่ รุ,ล้าง,สร้าง,เสริม,เก็บ ได้ดังเดิม เมื่อน้ำตาลถอย น้ำมันก็จะลด ลมจะไม่เกิด ไตจึงสมบูรณ์ หากเป็นเบาหวานแล้วควรพบแพทย์ซึ่งหมอไทยมีวิธีการรักษาเบาหวานดังนี้

รุ ตะก้นน้ำตาลในโลหิต รุระบบทางเดินอาหาร รุตะก้นในตับไต รุน้ำเหลืองเสีย ล้อม บำรุงหัวใจ ล้อมเลือดให้ใส ล้อมกำเดาไม่ให้เกิดกำเริบ ล้อมลมสูงลงล่าง รักษา ระบบตับให้ทำงาน ระบบไตให้สมบูรณ์ บำรุง เลือดเนื้อให้กลับมาบริบูรณ์ดังเดิม วางอาหาร เพื่อไม่ให้เบาหวานเกิดอีกต่อไป

โบราณนอกจากจะมียารักษาแล้ว ยังมีน้ำกระสายยาเพื่อลดน้ำตาลในเลือดดังต่อไปนี้
อบเชยเทศ/กานพลู/หนวดข้าวโพด/เมล็ดทับทิม/กลีบดอกบัว/ทองพันชั่ง/พญายา
ทั้งหมดนำต้มห้ำมเคี้ยว ใช้ดื่มต่างน้ำ ทำให้ระดับน้ำตาลลดลง

พืชผักผลไม้ลดน้ำตาลที่หมอไทยให้ผู้ป่วยเบาหวานทาน
หัวปลี/ดอกกระเจียว/ผักกระชับ/ยอดข้าวโพด/ผักกาดน้ำ/ผักโขมหิน/ผักเป็ดแดง/มะระขี้นก/ผักเบี้ยใหญ่/ผักเชียงดา/ลูกหว่า/กล้วยน้ำหว่า/ทับทิม/ฝรั่งขี้นกดิบ/มะละกอ เป็นต้น
ใบไม้ลดน้ำตาลได้

ใบกรดน้ำ/ใบกระเพรา/ใบขนุน/ใบชา/ใบชะพลู/ทองหลาง/ใบมน/ใบน้ำเต้า/ใบประดู่/ใบปอ/ใบคะน้า/ใบผักข่า นำต้มห้ำมเคี้ยว ใช้ดื่มต่างน้ำ

ทั้งหมดลดแค่น้ำตาลไม่ใช่รักษาเบาหวานที่ต้นเหตุ และใช้ร่วมกับการรักษาทางยาหรือสำหรับผู้ไม่ป่วยใช้ดื่มกินเพื่อไม่ให้เกิดเป็นเบาหวาน แต่ก็ไม่ควรกินดื่มตลอด กินบ้างหยุดบ้าง ทางที่ดีที่สุดคือหยุดหวาน มัน เค็ม ตรง

จุดที่สุดแล้ว และหากสงสัยว่าจะเป็นไหม ง่ายที่สุดคือนำปัสสาวะใส่ภาชนะทิ้งไว้ แล้วรอดูว่ามีมดมาขึ้นไหม เพราะมดจมูกไว อย่งที่เรียกกันจมูกมด มดชอบน้ำตาลหวาน หากมีปัสสาวะหวานมดขึ้นแน่นอน แสดงว่ามีน้ำตาลแทรกอยู่ในน้ำปัสสาวะนั้น หมอไทยว่า น้ำตาลกำเริบ แต่หากมีอ่อนเพลีย มือชาเท้าชา กินมากแต่ผอมลง เป็นฝีบ่อย เป็นแผลหายยากร่วมด้วยหมอไทยว่า น้ำตาลพิการ

4.3 องค์ความรู้ของการรักษาเบาหวานตามหลักการแพทย์แผนไทย

ที่ว่าด้วยองค์ประกอบของร่างกายประกอบด้วย ธาตุทั้ง 4 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ เป็นพิภคธาตุสมุฏฐานที่ไม่สมดุลก็จะทำให้เกิดการเจ็บป่วยไม่สบายได้

ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ ทั้ง 3 ธาตุเมื่อเกิดภาวะไม่สมดุล ก็จะส่งผลออกมาแสดงที่ธาตุดิน

ธาตุน้ำ มีพิภคธาตุสมุฏฐาน คือ สอเสมหะ อุระเสมหะ คูธเสมหะ

ธาตุลม มีพิภคธาตุสมุฏฐาน คือ หทัยวาตะ สัตถะกะวาตะ สมุนาวาตะ

ธาตุไฟ มีพิภคธาตุสมุฏฐาน คือ พัทธะปิตตะ อพัธะปิตตะ กำเดา

เบาหวานทางการแพทย์แผนไทยเชื่อว่า เกิดจากการทำงานของระบบปิตตะ(ธาตุไฟทำงานไม่เป็นปกติ) คือ พัทธะปิตตะ(ดีในฝัก) ซึ่งคือระบบการทำงานของตับ ตับอ่อนในการสร้างสารน้ำต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์ต่างๆตามร่างกาย อพัทธะปิตตะ(ดีนอกฝัก)คือการทำงานของสารน้ำอีกประเภทหนึ่งที่ทำงานกระจายไปทั่วร่างกายโดยไม่มีที่เก็บกักเป็นหลักแหล่ง กำเดา(เปลวความร้อน)ที่เป็นกระบวนการเล็กๆที่สำคัญที่สามารถทำให้ร่างกายมีการดำเนินการในระดับย่อยได้สมบูรณ์มากที่สุด

มหาพิภักตสมุฏฐาน 4 ทำให้เกิดโรคเบาหวานขึ้นมา เบาหวานเป็นเพียงอาการแสดงของการเสียสมดุลของธาตุน้ำและธาตุไฟ ก็คือปิตตะหย่อน เสมหะกำเริบ แล้วเกิดวาตะพิการก็คือทางเดินของระบบประสาทพิการไป ในความหมายของธาตุลมคือระบบประสาทก็จะทำให้ขาขยับเขยื้อน เคลื่อนไหวได้น้อยลง ส่งผลให้เสมหะนั้นยิ่งอุดกั้นอุดตันมากขึ้น

เรื่องของแผนปัจจุบันก็ปรากฏตามการพัฒนาการของแผนปัจจุบัน ที่สรุปว่าเบาหวานมี 2 ประเภท คือ ฟังอินซูลิน(ที่ตับอ่อนพิการ เสียสภาพไป ไม่สามารถทำงานได้ ไม่สามารถสังเคราะห์อินซูลินได้ จึงต้องใช้ฉีดอินซูลินตลอดเวลา) กับไม่ฟังอินซูลิน(เกิดจากตับอ่อนที่สร้างอินซูลินผิดปกติไป อันเนื่องมาจากพฤติกรรมกรรมกรบริโภค หรือเกิดจากการถูกกระทบด้วยสารเคมีของตับอ่อนทำเสียสภาพการทำงานปกติไป อินซูลินขาดเนื่องจากตับอ่อนทำงานน้อย อินซูลินเกินเนื่องจากปฏิกิริยาการต้านอินซูลินของผู้ป่วย

การรักษาเบาหวานตามหลักการแพทย์แผนไทย มาจากการตรวจคือผู้ป่วยจะมีอาการหนักเนื้อหนักตัว ซึ่งเกิดจากเสมหะที่คั่งค้างอยู่ การไหลเวียนของเลือดและน้ำเหลืองไม่ดี ทำให้การนำน้ำตาลเข้าสู่เซลล์ไม่สมบูรณ์ หรืออินซูลินไม่พอที่จะเผาผลาญน้ำตาลในเลือดก็เลยเป็นอาการของเสมหะกำเริบ การเผาผลาญก็คือธาตุไฟคือปิตตะ ในระดับของเซลล์ก็คือพัทธะปิตตะพิการ ไฟทั้ง 4 กองจะแปรเปลี่ยนซึ่งกันตลอดเวลาคือร่างกายสามารถจะเปลี่ยนไฟกองหนึ่งไปเป็นไฟอีกกองหนึ่งเพื่อใช้ทดแทนกันได้ตลอด โดยระบบคือพัทธะ(น้ำดีในฝัก) กับอพัทธะ(น้ำดีนอกฝัก คือสารคัดหลั่งประเภทฮอโรโมน เอนไซม์ โคเอนไซม์ โคแฟคเตอร์ เมตาบอลิคเอนไซม์) ที่เกิดจากไฟ 4 กองทำงานไม่สมบูรณ์ การเผาผลาญทำไม่ได้สมบูรณ์(เหมือนกับน้ำถ้ามีความร้อนพอก็จะระเหยไป การไหลเวียนของน้ำที่อยู่ในสถานภาพของเหลวก็เป็นไอกลั่นตัวเป็นของเหลว ในขณะที่เดียวกันถ้าไฟน้อยไปก็จะกลับมาเป็นน้ำที่คั่งอยู่ดังเช่นลักษณะของเบาหวาน

จากการซักประวัติก็จะพบว่าผู้ป่วยจะมาด้วยอาการเหล่านี้ คืออาการหนักเนื้อหนักตัว ปัสสาวะน้อย ปัสสาวะบ่อย กระหายน้ำ ยิ่งน้ำดื่มเข้าไปก็จะยิ่งทำให้อาการแย่ลง จะเห็นว่าการออกกำลังกายเป็นการกระตุ้นธาตุไฟ การรักษาผู้ป่วยเบาหวานคือต้องทำให้เลือดและน้ำเหลืองไหลเวียนอย่างราบรื่นต้องมีการกระตุ้นธาตุไฟโดยการออกกำลังกาย เพื่อให้การเผาผลาญธาตุน้ำดีขึ้นเบาหวานก็จะทุเลาลง

1. ออกกำลังกาย เพื่อกระตุ้นธาตุไฟ และกระตุ้นการไหลเวียน
2. การปรับพฤติกรรม การบริโภค เมื่อเสมหะกำเริบเราจึงควรรับประทานอาหารที่อุดมไปด้วยธาตุไฟคือรสเผ็ดเพื่อเป็นการหล่อเลี้ยงธาตุดินและน้ำไม่ให้บุดเน่าเสียไปและเพื่อส่งเสริมให้ธาตุลมมีพลังงานในการขับเคลื่อนการไหลเวียน อากาศธาตุรสขมอุดมด้วย

อากาศธาตุและธาตุลมเพราะฉะนั้นควรบริโภค ในผู้ป่วยที่มีอาการหนักเนื้อหนักตัว เหล่านี้ควรปรับพฤติกรรมในการบริโภคอาหารที่มีรสขมเพื่อเปิดทางเดินของเสมหะในร่างกาย และธาตุลมกระตุ้นเพื่อให้มีพลังงานให้มีพลังไหลเวียน

3. ตำรับยา รสเมาเบื่อ พิกัดธาตุอาโปหรือเสมหะ ในรสเมาจะมีธาตุไฟอยู่ด้วย ในทางแพทย์แผนไทยจะใช้รสเมาเบื่อแก้ในกองเสมหะกำเริบ หย่อน พิการ ก็คือใช้รักษากลุ่มโรคเบาหวานได้ เป็นคุณสมบัติของยาที่แก้ในกองพิกัดธาตุสมุฏฐานเสมหะ
4. การตั้งยาของแพทย์แผนไทยต้องสอดคล้องกับการวินิจฉัยและวิเคราะห์กลไกการเกิดโรคตามหลักการแพทย์แผนไทยที่ว่าด้วยเรื่องของธาตุสมุฏฐาน ว่าด้วยกองธาตุ กองสมุฏฐาน และกองโรค สะท้อนให้เห็นว่าเครื่องยาที่ใช้ รสยาที่ใช้ก็จะประกอบด้วยรสขม รสเผ็ดมีทั้งเผ็ดร้อนและเผ็ดหอมเพื่อกระจายทั้งลมกองหยาบและลมกองละเอียด และรสเมาเพื่อเป็นตัวปรับการทำงานของเสมหะสมุฏฐานก็คือระบบการไหลเวียนของเสมหะคือรสเมาเป็นความรู้สึกเช่นเรากินเหล้าก็จะรู้สึกถึงพลังประสาทอ่อนคลายในอีกด้านหนึ่งมันเกิดความร้อนเกิดการบีบตัวของกล้ามเนื้อเรียบหลอดเลือดต่างๆ มันทำงานขึ้นมาเร็วกว่าปกติเพราะฉะนั้นรสเมาจึงแก้ในกองเสมหะ
5. ในตำรับยาต้องคำนึงถึงการบำรุงอวัยวะที่เป็นธาตุดินในสังกัดของปิตตะสมุฏฐานคือพัธะปิตตะก็คือตับ ในสมุนไพรวงศ์โรครักจะมี เต่าร้าง เต่าเกียด เต่านา หรือสมุนไพรรสขม หย้าใต้ใบ ยาอีส่วนหนึ่งเข้าไปคุมที่พิกัดสมุฏฐาน ก็จะใช้มหาพิกัดตรีว่าด้วยเรื่องของพัธะปิตตะคือ สมอพิเภก ขิงแห้ง เจตมูลเพลิง ในสัดส่วนของพิกัดสมอพิเภก 12 ส่วน ขิงแห้ง 8 ส่วน เจตมูลเพลิง 4 ส่วน ในพิกัด เราต้องมาคิดว่าตำรับยารักษาเบาหวานน้ำหนักโดยรวมเท่าไร สัดส่วนของยามหาพิกัดตรีที่จะรักษาสมุฏฐานเจ้าเรือนเดิมควรจะใช้ประมาณ 5-10 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักยาทั้งหมด เพื่อรักษาระบบการทำงานของตับไม่ให้แปรไป ในยาที่เราแก้ไปอาจจะไปกระทบระบบการทำงานปกติของตับ ในเรื่องของพัธะปิตตะตัวยานี้ก็จะทำงานในการรักษาระบบของตับให้อยู่ในขอบเขตก็คือพัธะปิตตะกำเริบ
6. ในกรณีพัธะปิตตะหย่อน เราควรจะใช้ เจตมูลเพลิง 12 ส่วน สมอพิเภก 8 ส่วน ขิงแห้ง 4 ส่วน
7. การตั้งยาของแผนไทยต้องคำนึงถึงหมวดที่ว่าด้วยคณาเภสัช ที่จัดเป็นหมวดหมู่เป็นคณะเป็นพวก ที่กำหนดคือพิกัดยาที่จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของตำรับยาเสมอ ประกอบกับยาแก้ในกองโรคและกองอาการที่ประกอบเข้าไป แต่ในพิกัดยานั้นจะเป็นตัวช่วยปรับระบบหรือรักษาระบบ ที่ทั่วไปนำมาประยุกต์ใช้คือมหาพิกัดทั่วไป มหาพิกัดเบญจมหาพิกัดตรี ในส่วนของมหาพิกัดตรีจะใช้มากเนื่องจากเป็นตัวจะช่วยปรับพิกัดสมุฏฐานหลักๆของร่างกาย คือปิตตะ วาตะ เสมหะ
8. ยาแก้ในกองโรค โดยพิจารณาตามธาตุเจ้าเรือนและฤดูสมุฏฐาน จะไม่มีตำรับยาตามแต่ แต่สามารถตั้งตำรับยาขึ้นมาได้เพื่อมาเป็นตัวอย่าง

9. ตำรับยาว่าด้วยเสมหะกำเริบ หรือพิการ เอาตำรับที่มีสมุนไพรรสขม ตามทฤษฎีเพื่อมา เป็นตัวอย่าง แล้วก็ใส่สมุนไพรรสขมในกองโรค 3 ตัวในน้ำหนักรักษาที่สัมพันธ์กันทั้งตำรับ โครงสร้างการตั้งตำรับยาที่จะออกมาเป็นในการแก้กองสมุฏฐาน กองธาตุ และกองโรค

เบาหวานเป็นกลุ่มอาการที่แปรไปจากพฤติกรรมก่อโรค 6 อย่าง ได้แก่

1. อาหาร
การกินอาหารที่มาก หรือน้อยเกินไป อาหารบูดเสีย อาหารแปลกที่ไม่ถูกกับธาตุของ

ตนเอง

2. อิริยาบถ
การยืน เดิน นั่ง นอน ไม่สมดุล ฟืนอิริยาบถ
3. อากาศ
อยู่ในอากาศที่ไม่บริสุทธิ์ อุณหภูมิที่ร้อน เย็น ขึ้นเกินไป
4. อดกลั้น
อดอาหาร, อดนอน, อดน้ำ, กลั้นอุจจาระปัสสาวะ
5. ออกกำลังกาย
ใช้แรงเกินกำลัง, ไม่ออกกำลังกาย
6. อดอาหาร อดน้ำ

เศร้า เสียใจ สลด หดหู่ มีใจโกรธเกลียดมากเกินไปกระทบต่อร่างกายและจิตใจ

ด้วยเสมหะสมุฏฐานอาโปกำเริบ คือการมีสารน้ำที่คั่งค้าง เป็นปะระเมหะ โดยพิกัตปิดตะที่เป็นพัทธะปิดตะ ซึ่งคือตับ ตับอ่อน(คือเป็นทั้งมีท่อและไม่มีท่อ) จนในที่สุดกลายเป็น มธุเมหะจึงทำให้เกิดอาการ หนักเนื้อหนักตัว เหนื่อยง่าย ชี้เกลียด หิวบ่อย หิวน้ำบ่อย กระจายน้ำ คอแห้ง แข็งกระด้าง ซาปลายมือปลายเท้า หายใจสั้น หลับไม่สนิท

เบาหวานเป็นโรคหรือกลุ่มอาการโรคที่มีสมุฏฐานมาจาก เสมหะกำเริบพิการไปเป็นเหตุให้ปิดตะหย่อน หรือเกิดจากสมุฏฐานปิดตะหย่อน-พิการเป็นเหตุให้เสมหะกำเริบ

อาการแสดงของโรค คือ หนักเนื้อหนักตัว เกียจคร้าน ง่วงเหงาหาวนอน กำลังเสื่อมถอย เบื่ออาหาร มักรู้สึกอึดอัด เสมหะ(เสลด)มาก ผิวพรรณซีดขาว ปัสสาวะอุจจาระซีดขาว ความรู้สึกหวานปาก มักหายใจสั้น

สาเหตุของโรคเสมหะ มักกินอาหารย่อยยาก หวาน มัน ดื่มน้ำมากเกินไป-เย็นเกิน นอนกลางวัน/นอนผิดเวลา กินอาหารบ่อยไม่เป็นเวลา ไม่ออกกำลังกาย

แนวทางการรักษา

- กินอาหารให้สัมพันธ์และพอแก่ธาตุของตน เพ็ชรขม ฝาด เผ็ด และหืดเลียงรสหวาน มัน เค็ม

- ดื่มน้ำเมื่อกระหาย ไม่ดื่มน้ำมากเกินไปในมื้ออาหารและหลังอาหาร ไม่ดื่มน้ำเย็น

- ออกกำลังกายสม่ำเสมอและเพียงพอ นอนหลับพักผ่อนตามกาลสมุฏฐาน

- ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ

- ใช้อาหารรสขม จืด เผ็ด หอม
- ใช้ยารสขม เม้า เผ็ด-ร้อน
- การนวด อบ ประคบ
- การอดอาหาร

ตำรับยา

- รสประธาน(คุณสมบัติสุขุม)
- พิกัดสมุฏฐานเสมหะกำเร็บ (มะขามป้อม 12 ส่วน, ดีปลี 8 ส่วน, ข้าพลุ 4 ส่วน) ยา

หลัก

- พิกัดสมุฏฐาน พิษะปิดตะหย่อน-พิการ (เจตมูลเพลิง 12 ส่วน, สมอพิเภก 8 ส่วน, ชิงแห้ง 4 ส่วน)

- เครื่องยารสขม เม้า ผาด ยารอง

แสมสาร, มะคำไก่, ครอบจกรวาล, ฟางเสน, ไมยราบ, หัวหมู, เถาวัลย์เปรียง

หลักการตำรับเบาหวาน แก้ในกองสมุฏฐานเสมหะกำเร็บ และกองโรคเป็นหลักไปพร้อมกัน

อย่าให้เสียเจ้าเรือนคือพิกัดธาตุสมุฏฐานปิดตะที่หย่อน

สรรพคุณของยา ถ่านน้ำเหลืองเสีย เสริมปิดตะ(เพื่อกระจายเลือดลม) บำรุงเลือด